

Inköps- och besöksrekommendationer för fårbesättningar

Allmänt om smittor och smittspridning

Infektionssjukdomar orsakas av olika smittämnen, framförallt bakterier, virus och parasiter och är vanliga i våra fårbesättningar. Många smittsamma sjukdomar är svåra att utrota när de väl kommit in i besättningen. För några mer allvarliga fårsjukdomar finns kontrollprogram för att hålla antalet smittade besättningar på låg nivå och utrota dem i smittade besättningar. En del sjukdomar kan finnas hos både djur och människa, så kallade zoonoser.

Det är vanligt att djuren bär på smitta utan att de själva visar symtom. Hur tydliga sjukdomssymtomen är beror på många olika faktorer och smitta kan finnas i en fårbesättning utan att djurägaren upptäcker det. Trots att djur som säljs är friska kan de alltså sprida smitta mellan besättningar. *När man köper in djur ska man därför alltid utgå från att de kan vara smittbärare.*

Inköp av djur är den vanligaste orsaken till att sjukdomar sprids. Indirekt smittspridning exempelvis med personer eller redskap är ett annat sätt för smittor att spridas. Vissa sjukdomar är så smittsamma att de kan spridas med vinden.

- Sträva efter att ta in så få nya djur som möjligt, från så få besättningar som möjligt
- Fråga om hälsoläget i besättningen; förekommer hosta, klåda, hälta, orf eller andra besättningsproblem? Har besättningen köpt eller haft kontakt med importerade djur så att ytterligare frågor bör ställas?
- Kontrollera att säljarbesättningen är friförklarad från Maedi/Visna (MV-fri eller M3 status). Köps getter in till besättningen är det viktigt att getterna är kontrollerade för CAE och har en status som motsvarar fårens. Det säkraste är att köpa in getter med CAE-fri status.
- Är besättningen med i Klövkontrollen med giltig F-status?
- Kräv alltid djurägarförsäkringen avseende fotröta och smittsam digital dermatit
- Fråga säljaren om besättnings parasitläge:
  - Är djuren undersökta för parasiter med träckprov? Resultat?
  - Har djuren varit sjuka på grund av parasiter?
  - Har parasiter påvisats vid obduktion?
  - Har Stora leverflundran (kod 79/80) påvisats vid slakt?
  - Har det gjorts några behandlingskontroller efter avmaskning?
  - Finns det misstanke om att behandling mot parasiter har haft dålig effekt?

Inköp av djur

Karantän/Isolering

När djur transporteras och byter miljö utsätts de för stress som sänker motståndskraften. Om de bär på smitta kan sjukdomssymtom bryta ut. *Därför är det viktigt att hålla inköpta djur isolerade och iaktta dem under en tid.*

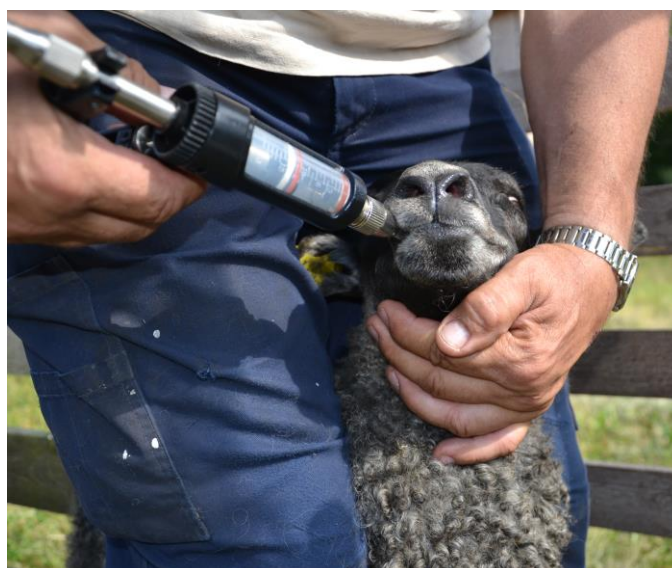
Djur som köpts in, varit utlånade eller gått på bete med andra djur ska sättas i karantän/isolering vid hemkomst. Karantänen kan vara i stallet men helst i en egen byggnad så långt ifrån övriga djur i besättningen som möjligt. Utformning av karantänen beror på syftet. Vill man få skydd mot mer smittsamma sjukdomar exempelvis luftvägsvirus måste striktare rutiner tillämpas.

I anslutning till karantänen bör hygienregler i form av handtvätt, byte av skor och kläder finnas. Redskap bör inte flyttas från karantänen utan föregående rengöring och desinfektion.

Karantänstiden bör vara minst 4 veckor, helst 6 veckor. Ställ gärna utslagsdjur tillsammans med de inköpta djuren. De fungerar som sällskap till ett ensamt inköpt djur och de kan utveckla symtom och avslöja om det/de inköpta djuret fört med sig någon smittsam sjukdom. Kontrollera djuren regelbundet i karantänen, både de inköpta och eventuella utslagsdjur. Gör en egen hälsokontroll som omfattar ögon, klövar, juver, könsorgan, hud, hull samt förekomst av diarré, hosta, näsflöde eller hälta. Klippning kan underlätta kontroll av lusförekomst. Iaktta djuren noga dagligen.

Karantänsbehandlingar

Det är bättre att behandla enstaka djur i karantänen än att riskera att behandla hela flocken, därför rekommenderas alltid nedanstående rekommendationer. *Det finns stor risk att allvarliga sjukdomar kommer in i besättningen om behandlingsrekommendationerna inte följs!*

Fotröta och smittsam digital dermatit:

Köp så få djur som möjligt från så få besättningar som möjligt, välj i första hand djur från besättningar med [F-status](#) och använd [djurägarförsäkringen avseende fotröta och CODD](#). Undersök klövarna redan innan djuren lastas hos säljaren. Inspektera klövarna och speciellt klövspalterna samt kronranden noga vid hemkomsten. Verka klövarna vid behov och fotbada djuren *innan* de ställs in i karantänen samt när de tas ut ur karantänen. Djuren ska stå 5-10 minuter i 10 % **zinksulfatlösning** alternativt kan klövarna sprayas ymnigt. Ställ djuren på hårt underlag för att torka i 30-60 minuter. Zinksulfat kan beställas från Svenska Köttföretagen, 010-130 89 32.

Mag-tarmparasiter:

Ta träckprov och avmaska vid samma tillfälle med Noromectin® eller Ivomec®.

Kontrollera djurets vikt för att kunna beräkna dosen av avmaskningsmedel rätt, och i de fall djuren avmaskas via munnen ska ingivaren kalibreras.

Gör en behandlingskontroll genom att ta ett nytt träckprov 7–14 dagar efter utförd avmaskning. Analysen bör vara extra noggrann, dvs den bör inkludera odling av larver. Många träckprov visar ganska låga värden under hösten. För att öka säkerheten avseende livdjur inköpta på hösten kan man behålla dem på stall och ta ytterligare ett träckprov kommande vår (fr o m mitten av april).

Rådgör med din veterinär efter provsvaren och innan djuren släpps på bete.

Stora Leverflundran:

Vid misstanke om förekomst av Stora leverflundran i säljarbesättningen eller i de fall information från säljaren saknas bör inköpta djur avmaskas mot Stora leverflundran i karantän. Preparat verksamma mot stora leverflundran är t ex Fasinex, Triclafas eller Valbazen®.

Fasinex och Triclafas tar alla stadier av Stora leverflundran och är därmed ett förstahandsval som karantänsavmaskning mot Stora leverflundran. Båda preparaten är licenspreparat och Gård & Djurhälsan kan tillhandahålla recept. Avmaskningen bör ske tidigast 2 veckor efter senaste betestillfälle i säljarbesättningen.

Äggutskiljning kan pågå ända upp till 3 veckor efter behandling, inköpta djur bör därför hållas i karantän på stall 3 veckor efter behandling.

Valbazen® har endast effekt mot de vuxna flundrorna och om detta preparat används kan avmaskning ske tidigast ca 3 månader efter installning. Baggen ska inte släppas ut på bete förrän tidigast 2 veckor efter avmaskning. Observera att förhöjd dos Valbazen® (4 ml/10 kg) ska användas för effekt mot Stora leverflundran.

Löss:

Fären kan med fördel avlusas under karantänen med exempelvis Bayticol®, Blaze® eller Spotinor®. Behandlingen kan behöva upprepas efter ca 2 veckor.

Besöksregler

Fårklippare, mönstrare, scannare, veterinärer och andra som kommer i direkt kontakt med djuren kan överföra sjukdomar som sprids med kläder och redskap från andra fårbesättningar.

Det är också viktigt att skydda andra besökare mot smitta under besök. Smitta som kan överföras till människor från får är t.ex. EHEC och smittor som besökare skulle kunna råka föra över till får är t.ex. MRSA (resistenta bakterier). Observera att för dig med besöksverksamhet på din gård finns särskilda föreskrifter från Jordbruksverket som måste följas.

- Tillhandhåll helst skyddskläder för besökare i form av ren overall eller motsvarande samt rena stövlar/skor. Alternativt ska besökarna ha rena och desinfekterade skor/stövlar samt rena kläder.
- Se till att tvätt och desinfektionsmöjligheter finns på gården. Varmt vatten, handsprit och papper alternativt rena handdukar ska finnas. Besökare ska tvätta sig när de kommer och innan de går samt innan måltid/fika.
- Vattenslang och borste ska finnas för skorengöring.
- Om du har pågående hälsoproblem i besättningen är det viktigt att upplysa besökarna innan de kommer. Besökaren kan då vidta åtgärder så som att åka till din besättning sista på dagen eller skjuta upp besöket.
- Personer som varit utomlands ska vänta minst 48 timmar från kontakt med klövbärande djur utomlands innan svenska gårdar besöks. Från områden med mul- och klövsjuka gäller motsvarande i 5 dygn. Det är djurägarens ansvar att kontrollera detta.
- Låt inte besökare äta matsäck i fårhuset eller i hagar med gödsel.

Undvik att djurtransportörer går in i besättningen. Om det inte finns praktiska möjligheter bör samma regler som för besökare tillämpas, dvs. gårdens egna kläder och skor.

Fårklippare

För fårklippare gäller samma regler som för övriga besökare. Bästa alternativet är att fårägaren tillhandahåller gårdsegna skor/tofflor som fårklipparen kan använda från gång till gång – prata med din fårklippare om hur du enklast kan hjälpa till med detta. Lämpligen tvättas tofflor och mjuka skor i maskin.

Fårsaxen utgör en uppenbar smittorisk. Den kommer i nära kontakt med djuret och smuts och blod fastnar lätt mellan skären. Maskinen och skären bör vara rengjord och desinficerad mellan varje besättning. Om man klipper flera besättningar samma dag innebär det i praktiken att man kan behöva ha med sig flera uppsättningar med rengjorda skär.

Rengöring och desinfektion av skär: Skruva isär skären och rengör dem i Yes diskmedel eller annat medel som löser ullfettet. Slipa skären och lägg dem sedan i sprit (t ex DAX ytdesinfektion). Låt ligga i ca 5 minuter. Alternativt spraya skären med sprit och låt självtorka. Sladd och klippmaskin rengöres från synlig smuts med fuktat papper och sprayas sedan med sprit.

Rengöring och desinfektion av klövsax: Klövsaxen är lämpligast att fårägaren tillhandahåller en gårdsegen, alternativt ska klövsaxen rengöras och desinficeras med sprit mellan varje besättning enligt samma princip som ovan. Om fotröta finns i besättningen skall klövsaxen rengöras mellan varje individ.

Vallhundstävling/träning

Träna och tävla endast med friska får från besättningar utan fotröta och smittsam digital dermatit.

Är tassar och skor från deltagare jord- och gödselbemängda kan de utgöra en smittrisk för flera olika sjukdomar.

- Kom till vallningsplatsen med rena skor/stövlar och hundar. Inför tävlingen kan ett bad i ex Virkon göras av stövlar/ skor. De måste vara rena för att Virkon ska verka effektivt. Till hunden kan ett bakteriedödande hundschampo användas ex Klorhexidinshampo (Apoteket).
- Använd inte marker där får eller nötkreatur med smittsamma klövsjukdomar gått sista 14 dagarna.
- Personer som varit utomlands ska vänta minst 48 timmar från kontakt med klövbärande djur utomlands innan svenska gårdar besöks. Från områden med mul- och klövsjuka gäller motsvarande i 5 dygn. Det är djurägarens ansvar att kontrollera detta.

Övriga kontakter

Bete

Sambete och växelbete med andra djurslag kan vara fördelaktigt för att minska parasittrycket på betet. Vissa parasiter delas dock mellan flera djurslag. Exempelvis stora leverflundran kan spridas med nötkreatur, diskutera därför gärna med din veterinär för bästa betesstrategi. Undvik sambete med nötbosättningar där digital dermatit förekommer.

Sambete och växelbete med andra fårbesättningar bör undvikas då det innebär samma risker som vid inköp av djur. För respektive kontrollprogram finns särskilda regler som man måste förhålla sig till.

Redskap och transportfordon

Om redskap, exempelvis tackvändare eller klövsax används i olika besättningar ska dessa rengöras och desinfekteras mellan besättningarna.

Transportera djuren i rengjorda och desinficerade fordon. Undvik att samtransportera djur från olika besättningar. Djur som samtransporterats eller rest i andras transporter som inte varit rengjorda, även om det gäller egna djur som varit på resa och återkommit hem, ska isoleras på samma sätt som inköpta djur.

2023-03-03
Sidan 7 av 7

Kadaverhantering

Kadaver ska tas ut ur stallarna och läggas på en hårdgjord yta eller annan plats man kommit överens med Svensk Lantbrukstjänst (kadaverhämtningen) om. Kadaver bör placeras så att kroppsvätskor och spillvatten inte kan kontaminera foder eller djurutrymmen. Kadaver bör täckas för att förhindra att fåglar kommer åt dem. Placera gärna kadaverplatsen i gårdens utkant så att kadaverbilen inte behöver korsa vägar där djur eller foder passerar.

Observera att våra smittskyddsrekommendationer snabbt kan komma att ändras om hälsoläget i landet förändras. På vår hemsida, gardochedjurhalsan.se, kan du alltid hitta de senaste rekommendationerna!